

Η ανέκδοτη, στον καιρό της, αυτοβιογραφία της Ελισάβετ Μουτζάν-Μαρτινέγκου αποτελεί δείγμα γραφής τόσο του γυναικείου όσο και του αυτοβιογραφικού λόγου στις αρχές του 19ου αιώνα στον ελλαδικό χώρο. Αποτελεί δηλαδή δείγμα μιας δημιουργίας ισχνής αφού τόσο η συγγραφική δραστηριότητα των γυναικών όσο και ο αυτοβιογραφικός λόγος δεν έχουν ακόμα βρει διεξόδους ανάπτυξης μέσα από το κοινωνικό πλαίσιο και τις ιδιαίτερες ιστορικές συνθήκες της εποχής. [...]

Για τον ελλαδικό χώρο του τέλους του 18ου και των αρχών του 19ου αιώνα, τα πράγματα είναι λίγο πολύ γνωστά. Οι Ελληνίδες στερούνται της κοινωνικής αναγνώρισης και δημόσιας ζωής των συγχρόνων τους Γαλλίδων και Αγγλίδων. Η παραδοσιακή ελληνική κοινωνία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας υποχρεώνει τις γυναίκες στην άγνοια, την υποταγή και τον εγκλεισμό, στο περιθώριο δηλαδή μιας αυστηρά πατριαρχικής και ανδροκρατούμενης κοινωνίας με πολύ υψηλούς δείκτες αναλφαβητισμού, τόσο στον γυναικείο όσο και στον ανδρικό πληθυσμό. [...] Σε άμεση συνάρτηση με το νεοτερικτικό κλίμα του ευρωπαϊκού Διαφωτισμού και με τη νέα αντίληψη που διαμόρφωσε για τη φύση και το ρόλο των γυναικών στη νεότερη κοινωνία, βρίσκεται η εμφάνιση ενός περιορισμένου αριθμού Ελληνίδων λογίων οι οποίες υπηρέτησαν με τον τρόπο τους τον στόχο της εθνικής αναγέννησης και της ηθικής-πολιτισμικής διάπλασης των γυναικών δημοσιεύοντας λογοτεχνικά κείμενα, δοκίμια και μεταφράσεις κατά τις πρώτες δεκαετίες του 19ου αιώνα. Πρόκειται για έναν μικρό αριθμό γυναικών που δεν αποτελεί κανόνα, ούτε προκαλεί την ανατροπή του, αλλά που ωστόσο απηχεί μια εξέλιξη στη γυναικεία αυτοσυνειδησία και μια νέα αντίληψη για τον ρόλο της γυναίκας στη νεότερη ελληνική κοινωνία.

Έχει υποστηριχθεί ότι τα λογοτεχνικά είδη που καλλιέργησαν οι γυναίκες τον 19ο αιώνα στην Ευρώπη, είναι εκείνα που θεωρήθηκαν κατώτερα, τα είδη του «εγώ», δηλαδή τα είδη του προσωπικού λόγου: λυρική ποίηση, επιστολή, ημερολόγιο, αισθηματικό μυθιστόρημα με άφθονα αυτοβιογραφικά στοιχεία. Το ίδιο ισχύει και για την Ελλάδα, όπου κατά τον 19ο αιώνα τόσο η ποίηση όσο και το πεζό είναι κατά κανόνα βασισμένα σε αυτοβιογραφικά στοιχεία. Η προτίμηση αυτή είναι δυνατόν να απηχεί από τη μια τις περιορισμένες εμπειρίες των γυναικών και τις περιορισμένες γνώσεις τους που δεν τους επέτρεπαν να δημιουργήσουν το υλικό ενός σύνθετου λογοτεχνικού και μυθοπλαστικού έργου, από την άλλη όμως και μια ανάγκη βαθύτερη για συγκρότηση ανεξάρτητης ταυτότητας μέσα από την προβολή της εμπειρίας τους, την ενδοσκόπηση και τη μνήμη. Το έργο ωστόσο των διαφωτισμένων γυναικών του τέλους του 18ου αιώνα και των αρχών του 19ου αποτελείται κατά κανόνα από μεταφράσεις ηθικοπλαστικού και διδακτικού χαρακτήρα σύμφωνα με τις αρχές του Διαφωτισμού.

Σε αυτό ακριβώς το πλαίσιο του Διαφωτισμού τοποθετείται και η συγγραφική δραστηριότητα της Ελισάβετ Μουτζάν-Μαρτινέγκου. Αποτελεί ωστόσο μια περίπτωση ξεχωριστή. Ξεχωριστή για το εύρος και την ειδολογική ποικιλία του έργου της, ξεχωριστή για τις συνθήκες μέσα στις

οποίες δημιουργήθηκε το έργο αυτό, η αυτοβιογραφία της που αποτελεί το πρώτο γνήσιο δείγμα του είδους στη νεοελληνική γραμματεία.

Ράνια Πολυκανδριώτη, «Η αυτοβιογραφία της Ελισάβετ Μουτζάν-Μαρτινέγκου», περ. *Περίπλους*, τχ. 51 (2002) 59-60.

ΟΜΑΔΑ Α:

Αναζητήστε πληροφορίες για τη α) ζωή της συγγραφέως, β) την οικονομική και κοινωνική θέση της οικογένειας, καθώς και γ) τη ζωή και τις αντιλήψεις της αστικής τάξης των Επτανήσων του 18^{ου}-19^{ου} αιώνα.

ΟΜΑΔΑ Β:

Αναζητήστε τις Ελληνίδες λόγιες, που αναφέρονται στο κείμενο, που έθεσαν τα θεμέλια του φεμινιστικού κινήματος στην Ελλάδα.

Να διαλέξει το κάθε μέλος της ομάδας , μία από αυτές, και να μας παρουσιάσει σύντομα τη ζωή και το έργο τους.

ΟΜΑΔΑ Γ:

Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις σας για το Διαφωτισμό, να βρείτε σε ποια σημεία του κειμένου φαίνεται ότι η Μαρτινέγκου έχει επηρεαστεί από αυτό το κίνημα. Σχετικά με τις επιρροές του Διαφωτισμού στη Λογοτεχνία, ανατρέξτε στο link στο e class.

https://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/education/literature_history/search.html?details=106

ΟΜΑΔΑ Δ:

Να βρείτε και να παρουσιάσετε σύντομα τη ζωή και το έργο σημαντικών γυναικών στην επιστήμη και την Τέχνη.